

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Dymickiej

Wpływ nowych technologii na praktyczne kształcenie pielęgniarek w opinii studentów kierunku pielęgniarstwo na przykładzie Monoprofilowego Centrum Symulacji Medycznej w Białej Podlaskiej,

przygotowanej dla Instytutu Nauk Socjologicznych, Wydziału Nauk Społecznych
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
napisanej pod kierunkiem dr hab. Urszuli Soler

Przedłożona do recenzji rozprawa mgr Agnieszki Dymickiej jest ważnym głosem w dyskusji na temat oddziaływania nowych technologii na edukację, w tym przypadku na kształcenie studentów na kierunku pielęgniarstwo. Tematyka w niej podjęta wpisuje się w istotne zagadnienia o znaczeniu społecznym, ponieważ edukacja od zawsze stanowi istotną część ludzkiej egzystencji, a nowe technologie z coraz większą siłą wywierają wpływ na jej organizację i przebieg oraz na jakość życia i funkcjonowanie człowieka w zmieniającym się świecie.

Mimo licznych badań i opracowań wciąż istnieje potrzeba analiz prowadzonych w zakresie nowych technologii. W dokumencie „Polityka rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce (na lata 2020–2027)” opracowanym przez międzyresortowy zespół analityczny w 2019 roku i przedstawionym do konsultacji społecznych czytamy: „Sztuczna inteligencja jest kolejną – po wynalezieniu druku, broni palnej, maszyny parowej, silniku spalinowym, elektryczności, radiu czy komputerach – technologią przełomową o potencjale zaburzającym (*disruptive*), która może gwałtownie zmienić świat, w którym żyjemy. Technologie przełomowe są podstawą doniosłych innowacji, które mają naturę kreatywnej destrukcji. Innymi słowy, ich zastosowanie w dłuższym okresie przynosi duży wzrost gospodarczy i dobrobytu ludzi, czy potęgi państw

lub bloków międzynarodowych, ale jednocześnie wiąże się z masowym zanikiem dotychczas znanych aktywności gospodarczych lub istniejących przewag politycznych”¹.

Nowe technologie przenikają obecnie wiele obszarów życia i wygenerowały wiele zjawisk. Jednym z nich jest pojęcie symulacji, którą możemy definiować przez pryzmat technologii. Zjawisko kreacji świata symulowanego było obecne – jak słusznie zauważa Doktorantka na s. 6-7 rozprawy – jeszcze przed wdrożeniem nowych technologii w dydaktyce różnych przedmiotów zawodowych podczas kształcenia umiejętności, których wykonywanie niosło ryzyko związane z bezpieczeństwem zdrowotnym drugiego człowieka. Przykładem może być badany kierunek pielęgniarstwo, na którym realizacja zajęć praktycznych i praktyk zawodowych w szpitalu poprzedzana była wieloma ćwiczeniami realizowanymi przez studentów „na sobie nawzajem”.

Obecnie rozwój sztucznej inteligencji wywiera coraz większy wpływ na podmioty systemu szkolnictwa wyższego. Przykładem są zmiany w standardach kształcenia na kierunku pielęgniarstwo, w których wprowadzono nie mniej niż 5% godzin zajęć realizowanych w Monoprofilowym Centrum Symulacji Medycznej, gdzie swoje miejsce znajdują symulatory, specjalistyczny sprzęt i wyposażenie odzwierciedlające sale szpitalne. Jest to nowa perspektywa dla implementacji sztucznej inteligencji w proces dydaktyczny. Stąd też temat rozprawy podjęty przez mgr Agnieszkę Dymicką bez wątpienia należy do ważnych, stąd też słuszne i cenne jest jego opracowanie.

Istotną zaletą recenzowanej pracy, obok aktualności tematu, jest jej empiryczny charakter. Autorka precyzyjnie określiła cel główny badań i 6 celów szczegółowych. Celem głównym uczyniła *analizę i ocenę wpływu nowych technologii na praktyczne kształcenie studentów kierunku pielęgniarstwo w opinii studentów Akademii Białskiej Nauk Stosowanych studiów I i II stopnia* (s. 12). Podstawową strategią prowadzenia badań było badanie ilościowe z zastosowaniem badań ankietowych i testów. Wykonała poważną pracę badawczą. Zebrała dane od 178 studentów kierunku pielęgniarstwa studiów I i II stopnia. Pozwoliły one na rzetelną diagnozę, a w konsekwencji interpretację i opis badanych zjawisk.

Wymienione zalety pracy świadczą, że projekt mgr Agnieszki Dymickiej jest oryginalny, interesujący i ma duży potencjał naukowy. Jednak w koncepcji metodologicznej badań własnych wkradły się pewne niezręczności związane z brakiem precyzji sformułowań, które należy poprawić w przypadku publikacji rozprawy, do czego zachęcam. Należy pamiętać,

---

¹ Materiał opracowany przez międzyresortowy zespół analityczno-redakcyjny, ustanowiony na podstawie memorandum zawartego w dniu 26 lutego 2019 r. przez Ministra Cyfryzacji, Ministra Przedsiębiorczości i Technologii, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministra Inwestycji i Rozwoju.

że hipotezy to przypuszczalne odpowiedzi na pytania badawcze i formułujemy je w odniesieniu do pytań badawczych, a nie odwrotnie, jak to napisała autorka na s. 13 – *w celu weryfikacji hipotez postawiono następujące pytania badawcze.*

Układ treści recenzowanej rozprawy jest prawidłowy i odpowiada standardom przyjętym dla dysertacjach doktorskich z zakresu nauk społecznych. Składa się ona z czterech rozdziałów, dopełnionych o zakończenie, bibliografię oraz wykazy tabel, rycin i rysunków. Do pracy dołączony jest wzór ankiety zastosowanej w badaniach w celu zebrania materiału empirycznego. Poszczególne rozdziały mają rozwiniętą strukturę wewnętrzną, co świadczy o starannym przemyśleniu omawianej tematyki oraz dążeniu do jej komplementarnego ujęcia.

Doktorantka poprzedziła interpretację wyników badań omówieniem problematyki innowacji i nowych technologii w ujęciu interdyscyplinarnym (rozdział pierwszy). Trafnie analizuje politykę innowacyjną w Polsce i na świecie, wirtualną rzeczywistość, nowe technologie i dyfuzję innowacji w przestrzeni społecznej. Podstawą teoretyczną podjętych badań uczyniła definicję nowych technologii sformułowaną przez M. Castells'a oraz ujęcie innowacji przez E. M. Rogers'a.

W rozdziale drugim przedstawiła opis symulacji, sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego (które jest dziś technicznym filarem sztucznej inteligencji) jako fenomenu socjologicznego i potencjału do zastosowania. Omówiła symulację komputerową definiując jej zastosowania w socjologii i praktycznym kształceniu pielęgniarek. Dobrym dopełnieniem prowadzonych analiz jest przywołanie wyników dotychczasowych badań nad rozwojem sztucznej inteligencji w Polsce. Autorka wyczerpująco analizuje podjęte zagadnienia, w prowadzonych rozważaniach dba o staranne definiowanie pojęć, objaśnia omawiane zjawiska, często odwołując się do istniejącej literatury, przekazuje informacje w sposób przejrzysty, jasny i komunikatywny.

Dwa pierwsze rozdziały stanowią dobre w prowadzenie do kolejnego, trzeciego rozdziału dysertacji, w którym Doktorantka analizuje historię, rozwój i modele pielęgniarstwa w Polsce i na świecie w kontekście Monoprofilowych Centrów Symulacji Medycznej. Z dobrą znajomością charakteryzuje kształcenie na kierunku pielęgniarstwo z uwzględnieniem aspektów praktycznych, a także w kontekście kompensacji społecznych i zaufania do systemów abstrakcyjnych. Ważnym elementem analiz uczyniła problematykę zaufania i ryzyka w świecie technologii. Kompetentnie zarysowała historię symulacji opartej o technologię i przedstawiła jej rolę w dydaktyce pielęgniarstwa. Skoncentrowała się na szczegółowych analizach specyfiki Monoprofilowego Centrum Symulacji Medycznej w Akademii Białskiej Nauk Stosowanych im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej jako narzędzia dydaktycznego w kształceniu

pielęgniarek, ukazując je na tle rozwoju pielęgniarstwa w Chinach, Szwecji i Stanach Zjednoczonych.

Bardzo dobrze opracowany jest rozdział czwarty dysertacji, w którym Autorka przedstawiła analizę wyników badań własnych w zakresie podjętej problematyki i podjęła próbę odpowiedzi na sformułowane w rozprawie pytania. Opracowanie danych uporządkowała w formie dobrze dobranych zagadnień, sprowadzonych do czterech zasadniczych obszarów: charakterystyka badanych i ich stosunek do innowacji, wpływ środowiska wykreowanego przez Monoprofilowe Centrum Symulacji Medycznej na kompetencje społeczne i zaufanie do nowych technologii, korzyści z realizacji zajęć, bariery w realizacji zajęć, sytuacje trudne i sytuacje stresujące wynikające z realizacji zajęć w badanym Monoprofilowym Centrum Symulacji Medycznej. W oparciu o zaprezentowane dane potwierdziła tezę o wpływie nowych technologii na praktyczne kształcenie studentów na kierunku pielęgniarstwo. Autorka zaprezentowała materiał empiryczny w 27 tabelach i zilustrowała na 43 rycinach, które dobrze oddają przebieg analizowanych zjawisk.

W prowadzonych rozważaniach mgr Agnieszka Dymicka bardzo dobrze posługuje się danymi z ankiety, na podstawie których szczegółowo przedstawia i interpretuje wyniki badań. Uwzględnia takie zmienne jak: płeć, miejsce zamieszkania, rok studiów, wiek, stosunek do innowacji. Optymistycznym wynikiem jest wysoka ocena badanych studentów dotycząca innowacji jako pomysłu, pewnej idei, stosowanej praktyki, lokująca się na poziomie 4,45 w skali od 1 do 5 (s. 190). Spora grupa badanych, bo blisko 45% postrzega siebie jako osobę innowacyjną. Jednak co czwarty nie uważa się za osobę posiadającą wiedzę na temat innowacji i jest ostrożny w podejmowaniu ryzyka, a 38,8% nie ma zdania na ten temat. Stosunek do innowacji respondentów okazał się zmienną różnicującą ich postrzeganie wpływu MCSM jako środowiska wiernie odtwarzającego sale szpitalne. Ponad połowa badanych ma zaufanie do nowych technologii, co daje poczucie, że zajęcia będą skuteczne (s. 205-206).

Przedstawiona prezentacja wyników badań jest przejrzysta, dobrze komentowana, a na jej podstawie Autorka wyprowadza wiele interesujących i skłaniających do dalszych przemyśleń wniosków, między innymi ten, że „Większość badanych studentów jest otwarta na innowacje i dostrzega korzyści wynikające z kształcenia przy wykorzystaniu MCSM. Wśród nich należy wymienić: poprawę kompetencji komunikacyjnych, poprawę pracy zespołowej, lepsze rozumienie ról w zespołach lekarsko – pielęgniarskich, bardziej efektywne planowanie opieki nad pacjentem, poprawę bezpieczeństwa pacjenta w warunkach klinicznych czy możliwość uczenia się na błędach.” (s. 287). Cennym rozwiązaniem jest trafne porównanie wyników swoich badań z badaniami realizowanymi na Wydziale Nauk o Zdrowiu

Uniwersytetu Jagiellońskiego *Colegium Medicum* w Krakowie i wśród izraelskich studentów pielęgniarstwa.

Dysertacja zawiera dobrze sformułowane zakończenie, w którym autorka ukazała weryfikację hipotez. Wyniki badań rzucają nowe światło na praktyczne kształcenie pielęgniarek z wykorzystaniem nowych technologii. Godnych uwagi jest wiele proponowanych słuszných rozwiązań, nadających się do wdrożenia, traktowanych jako podstawa tworzenia dobrej jakości dydaktyki nakierowanej na praktyczne kształcenie pielęgniarek. Wiążą się z eliminacją wielu ryzykownych sytuacji, które pojawiać mogą się na poziomie kształcenia. Stanowią one wyzwanie dla innowacyjnej polityki państwa, a także nauczycieli akademickich i studentów. W przypadku przygotowania pracy do druku sugeruję Autorce rozbudowanie tej części rozprawy w postaci własnego modelu kształcenia praktycznego na kierunku pielęgniarstwo.

Obszerna bibliografia cytowana w pracy jest dobrze dobrana, znalazły się w niej zarówno klasyczne jak i najnowsze opracowania polskie i obcojęzyczne.

Styl narracji Doktorantki oceniam pozytywnie, podobnie jak pomysł opatrzenia każdego rozdziału krótkim wstępem, doceniam przejrzystą i klarowną prezentację materiału empirycznego. W tekście składanym do druku warto zadbać o warsztat pisarski i jego stronę techniczną, ponieważ zdarzają się w dysertacji drobne potknięcia, które nie powinny powtarzać się, gdyby Autorka w przyszłości publikowała omówienie tych badań w formie książkowej lub w cyklu artykułów.

Oceniając ogólnie rozprawę doktorską mgr Agnieszki Dymickiej szczególnie podkreśliłam ważność i aktualność podjętego tematu, dbałość terminologiczną, a także oryginalność analizy i interpretacji materiału badawczego. Projekt opracowany został starannie, cechuje się przejrzystością założeń metodologicznych. Świadczy zatem o dojrzałości naukowej Doktorantki, która kompetentnie porusza się w opisywanej problematyce. Ma świadomość wielości kontekstów, z perspektywy których dokonuje analizy, wykazując przy tym rzetelność, dociekliwość i ciekawość poznawczą jako cechy konstytuujące tożsamość młodego naukowca. Zrealizowała zatem założone cele badań w sposób merytorycznie poprawny. Praca jest dobrze uporządkowana, przejrzysta i zwięzła.

Biorąc pod uwagę całość przedstawionej do recenzji pracy mgr Agnieszki Dymickiej pt. *Wpływ nowych technologii na praktyczne kształcenie pielęgniarek w opinii studentów kierunku pielęgniarstwo na przykładzie Monoprofilowego Centrum Symulacji Medycznej w Białej Podlaskiej* stwierdzam, że spełnia ona wymagania stawiane tego typu pracom określone w *Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w*

zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami) oraz ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, a także ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z tym wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki Dymickiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Yolante Bencusich